

Αναζητώντας ένα «άλλο» θέατρο

*Σημειώσεις για την υπέρβαση στην τέχνη, με αφορμή το εργαστήριο της
Ομάδας Σημείο Μηδέν για τον "Γλάρο" του Άντων Τσέχωφ*

Το "Άλλο" θέατρο κρύβεται στην περιοχή μεταξύ Τραύματος και Μύθου. Το τραύμα όχι με την αυτοβιογραφική έννοια, αλλά υπό το πρίσμα του ποιητικού μετασχηματισμού της τραγικής ύπαρξης του ανθρώπου μέσα στον κόσμο.

Γιατί η ανθρώπινη ύπαρξη συνομιλεί ακατάπαυστα με το τραγικό στοιχείο; Διότι βρίσκεται διαρκώς σε κίνδυνο, πάντα μεταβαλλόμενη προς όλες τις πιθανές και απίθανες κατευθύνσεις, σε αγωνιώδη αναζήτηση προσανατολισμού και μέτρου. Μπορεί η τέχνη να αποκαλύψει αυτή την περιοχή, που όταν απωθείται ή καταστέλλεται εμφανίζονται όλα τα φαντάσματα του φασισμού; Η απελευθερωτική ενόρμηση, υπαρκτά και πολιτικά, εκεί ριζώνει. Η λειτουργία του παραξενίσματος και της ανοικείωσης αναπτύσσεται όταν η μήτρα των πραγμάτων είναι η εν λόγω περιοχή. Προσπαθούμε η αισθητική μας να εκπορεύεται από αυτή τη μήτρα. Το τραύμα που δεν είναι απλώς αυτοβιογραφικό, αλλά γέννημα της τραγικής ύπαρξης του ανθρώπου μέσα στον κόσμο, μας οδηγεί στον βυθό του μύθου, στη σκοτεινή, άγνωστη και ανοίκεια περιοχή του υποσυνείδητου. Η περιοχή αυτή είναι τόπος κινδύνου, κρύπτη μορφών του υλικού μας που δεν γνωρίζουμε ώσπου να αποκαλυφθούν μέσα στη διαδικασία της έρευνας και της δημιουργίας. Οι μορφές εμφανίζονται εφόσον οι δημιουργοί κινούνται στις περιοχές των άκρων. Να μην φοβόμαστε την αναζήτησή μας στα άκρα του υλικού, να μην φοβόμαστε την αναζήτηση των άκρων. Η επικίνδυνη ζώνη είναι η πιο γοητευτική περιοχή της δημιουργίας, ο τόπος αυτός μεταξύ φωτός και σκοταδιού, αυτή η συνοριογραμμή που δεν μας επιτρέπει να γνωρίζουμε εκ των προτέρων το επόμενο μας βήμα, ο χωροχρόνος του άγνωστου που προκαλεί όλες μας τις αισθήσεις να λειτουργούν σε κατάσταση πλήρους εγρήγορσης, που ενεργοποιεί τη φαντασία και τις πηγές της συγκίνησης, καθώς αυτές εξακτινώνονται προς τις πιο απρόσμενες κατευθύνσεις.

Το άνοιγμα και η ανάπτυξη της δημιουργικότητας δεν είναι μια τυπική λειτουργία, αλλά μια απαιτητικότερη ψυχοπνευματική διαδικασία, η

οποία ριζώνει και αποτυπώνεται στο ενεργοποιημένο σώμα. Για να μπορέσει, όμως, να απελευθερωθεί ολόκληρο το δημιουργικό δυναμικό ενός ηθοποιού χρειάζεται η ατμόσφαιρα βαθιάς εμπιστοσύνης και θαλπωρής. Η κριτική/σαρκαστική στάση απέναντι στο υλικό, η μανία, η τρέλα, η έκσταση, το παραλήρημα, όλες οι εκφραστικές και αισθητικές κατηγορίες, χρειάζεται να δουλεύονται μέσα στη θερμοκρασία της θαλπωρής, της αποδοχής και της βαθιάς ενσυναίσθησης του άλλου, με όλες του τις ιδιαιτερότητες. Ας μην ξεχνάμε ότι η ιδιαιτερότητα ενός ηθοποιού είναι το σημείο εκκίνησης για την ανακάλυψη του δημιουργικού του υλικού.

Στον υπερβατικό χωροχρόνο υπάρχει το στοιχείο του βάθους αλλά και της μαλακότητας. Ο ηθοποιός χρειάζεται να ησυχάζει, να αυτοσυγκεντρώνεται και να αφήνει την αίσθησή του για το υλικό να βαθαίνει, ενεργοποιώντας τις αισθήσεις, τα αντανακλαστικά, τις ενορμήσεις και τη φαντασία του. Τα δύο στοιχεία αλληλεπιδρούν και αλληλοδιαπλέκονται μέσα στο ζωντανό και καθολικά ενεργοποιημένο σώμα. Η ψυχοσωματική διάσταση του βάθους προϋποθέτει την ενεργοποιημένη μαλακότητα. Η φαινομενική διαφορά των δύο στοιχείων μέσα στην ουσιαστική τους ενότητα εντός του σώματος, δεν είναι κάτι άλλο από μια σαφής ένδειξη της πολυδιάστατης παρουσίας του ζωντανού ηθοποιού στη σκηνή.

Στη δουλειά πάνω στα ρεαλιστικά κείμενα η γοητεία βρίσκεται στην καλλιέργεια και ανάπτυξη της ψυχοδυναμικής των προσώπων καθώς αυτά ενσαρκώνονται από τους ηθοποιούς. Οι τρόποι με τους οποίους μεταβάλλονται οι ψυχικές και πνευματικές καταστάσεις των προσώπων στην αλληλεπίδραση τους με τα άλλα πρόσωπα. Ο τρόπος που οξύνονται οι δομικές τους αντιφάσεις, δημιουργώντας πολλαπλά σύμπλοκα σχήματα αδιεξόδων. Από την άποψη αυτή, δεν αντιλαμβανόμαστε τη λεγόμενη “γραμμή του ρόλου” με γραμμικό τρόπο. Μπορούμε να πούμε ότι κινείται σπειροειδώς και αναπτύσσεται ριζωματικά, δηλαδή, από το κέντρο του πυρήνα του υλικού επεκτείνεται εγκαρσίως προς όλες τις πιθανές και απίθανες κατευθύνσεις. Στη δουλειά με τον ρόλο χρειάζεται πάντα να είμαστε ανοιχτοί στην εμφάνιση του απρόβλεπτου, του απρόσμενου, του ανοίκειου, ακόμα και του αδιανόητου. Η παρτιτούρα των ψυχοσωματικών λειτουργιών είναι μια σύνθεση των παρακάτω τριών διεργασιών: *Ψυχοδυναμική των προσώπων – γλυπτική του εσωτερικού*

τοπίου – ποιητική συμπύκνωση της κίνησης της εσωτερικής ζωής/στυλιζάρισμα.

Στην πρόβα αναζητάμε τις ερμηνευτικές συνοριογραμμές στην ενσάρκωση των προσώπων, που προκύπτουν από τις ιδιαίτερες ψυχοπνευματικές καταστάσεις στις οποίες αυτά βρίσκονται και οι οποίες δεν είναι καθόλου καθαρές ή μονοσήμαντες. Η αντίσταση στο ερμηνευτικό αποτέλεσμα ή στην αναπαραγωγή μιας κοινότοπης εκφοράς του λόγου με “καθημερινό” τρόπο, η επιμονή στη μελέτη των διάμεσων χωροχρόνων από τη μια κατάσταση ή συνθήκη στην άλλη, αποκαλύπτει ψυχοπνευματικά τοπία των προσώπων που η ανάλυση του κειμένου, μέσα από την πεπατημένη οδό, επί της ουσίας αποκρύβει.

Για μας, η τέχνη συνδέεται με το Άρρητο, με το Άγνωστο, με τα πρωτογενή και αγωνιώδη ερωτήματα πάνω στην ανθρώπινη κατάσταση. Αυτά που η ανώφελη αναπαραγωγή της καθημερινής μας ύπαρξης στη σκηνή δεν μπορεί να φωτίσει, αυτά που διαρκώς απωθούνται ή που αντιμετωπίζονται με φόβο, οι πιο ανομολόγητες προσδοκίες ή τα τραύματα που αιμορραγούν. Καθώς, πολλές φορές, φοβόμαστε ακόμα και να τα αντικρίσουμε, αυτά στοιχειοθετούν την πρώτη ύλη της καλλιτεχνικής δημιουργίας, αποτελούν τις πηγές άντλησης του υλικού μας.

Θα συνεχίσω την επόμενη Κυριακή.

Σάββας Στρούμπος

14/05/2023